

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра германських мов і зарубіжної літератури

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ІДЕЙНО-ХУДОЖНІ ПОШУКИ В ТВОРЧОСТІ**

Дж.Р. КІПЛІНГА»

Виконала: студентка 2 курсу
Ang1-M18z групи
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (англійська), додаткова
спеціальність 014 Середня освіта (Мова і
література (німецька))
Ковальчук Яна Володимирівна

Керівник:
Кеба О.В., доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри германських
мов і зарубіжної літератури

Рецензент:
Рарицький О.А., доктор філологічних наук,
доцент, завідувач кафедри історії
української літератури та компаративістики

Кам'янець-Подільський - 2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1.БІОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ТВОРЧОСТІ ДЖ.Р.КІПЛІНГА...	8
Висновки до розділу.....	31
РОЗДІЛ 2. ПОЕЗІЯ У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ ДЖ.Р. КІПЛІНГА.....	32
2.1. Формування художньо-естетичних принципів у поезії Дж.Р.Кіплінга.....	32
2.2. Вірш «Якщо» як програмний твір Кіплінга.....	39
Висновки до розділу.....	47
РОЗДІЛ 3. ХУДОЖНЯ КОНЦЕПЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В ЕПІЧНИХ ТВОРАХ ДЖ.Р. КІПЛІНГА.....	48
3.1. Художня дидактика оповідань Дж.Р.Кіплінга.....	48
3.2. «Кім» як «індійський»роман.....	52
3.3. Концепція творчої особистості в романі «Світло згасло».....	65
Висновки до розділу.....	87
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91

ВСТУП

Творчість Джозефа Редьярда Кіплінга відноситься до неоромантичної «літератури дії», яка відрізняється від творчості таких англійських письменників-неоромантиків, як Роберт Льюїс Стівенсон та Джозеф Конрад, тим, що відверто виражає колоніальну ідеологію Великої Британії пізньовікторіанської доби.

Однак лише такою спрямованістю своєрідність художньої спадщини Кіплінга далеко не вичерпується. Особливість мистецького хисту Кіплінга досить тонко відзначив Олександр Купрін у своїй статті «Редьярд Кіплінг». Зокрема, він говорив, що Кіплінг у своїй творчості виступає винятково оригінальним автором, а багатство засобів, які він використовує, є просто невичерпним. Купрін підкреслював, що у творах Кіплінга захоплююча фабула й неймовірна правдоподібність оповіді, дотепність, блискучі діалоги, сцени гордого й простого героїзму, екзотичність тем, безодня знань та досвіду, і що він володіє нечуваною силою над розумом та уявою читача.

Очевидно, що особистість — це перш за все людина. Але не просто людина, а окремо взятий представник людського роду, який означається поняттям «індивід». І цей представник втілює в собі єдність індивіда соціобіологічного та індивіда соціального. Природні задатки даної людини, вроджені анатомо-фізіологічні особливості її нервової системи, мозку являють собою біологічну суть індивіда. Участь же даної людини у соціально-політичному житті характеризують її вже як суспільного індивіда. І тісний зв'язок цих двох сторін людського індивіда яскраво показаний в романах Кіплінга. Письменник продемонстрував, що природні задатки індивіда та його здібності можуть розвиватися у процесі пізнання та практичної діяльності.

Треба враховувати, що у процесі еволюції людини її біологічна природа дедалі більше збагачується соціальними компонентами. Тому точніше говорити не про «біологічну і соціальну», а про «соціально-біологічну» і «соціальну» природу людини, що чітко виступає на перший план в романах Кіплінга «Кім» та «Світло згасло». Соціально значущі риси індивіда певним чином

комбінуються, взаємно посилюють чи послаблюють одна одну і надають йому ознаки неповторності. Така своєрідність особистості, її неповторність, сукупність соціально значущих відмінностей від інших людей становить її індивідуальність.

Демократизація змісту й форми в творчості Кіплінга, з одного боку, протистояла вишуканості модерністської літератури, а з другого – ідеалізувала чиновницьку та казармену буденність колонізаторського життя. На противагу індивідуалістичній поезії модерністів Кіплінг оспівує активність, мужність й стійкість спільної дії.

Таким чином, Кіплінг у своїй творчості героїзував особистість, яку він сприймав через призму власного досвіду і життя в різних частинах Британії.

Одна з кращих поезій Кіплінга «Якщо» – це возвеличення стійкості, волі й мужності людини. Той, хто здатний витерпіти всі випробування й залишитися самим собою, гідний бути людиною на землі. Вірші митця наближаються до лексики та інтонації простої мови; в них містяться діалектичні слова й жаргонізми. В цих поезіях відчувається простий і яскраво виражений ритм, який близький до ритму творів фольклору: народної балади, народної пісні. Його вірші завжди є сюжетними, в них розповідається про буденні, але водночас визначні події.

Дія в багатьох творах Кіплінга відбувається в Індії. Його сюжети часто будуються на взаємовідносинах між англійцями та індійцями, пов'язані з важкою долею простих людей Індії. В оповіданнях письменника відбилася манера яскраво й лаконічно подавати різноманітні факти, що зазвичай притаманно журналістському стилю в літературі.

Актуальність теми нашого дослідження зумовлена тим, що, при загальній вивченості творчості Дж. Р. Кіплінга, його ідейно-естетичні пошуки досі перебувають на периферії сучасного літературознавства. Є чимало статей про творчу спадщину Кіплінга, але серед них бракує робіт, в яких проводився б аналіз поезики у творах письменника. Вивчалися: «військова тема» (Наталія Дьяконова, Олександр Долінін, Енгус Вілсон) [14; 81], «колоніальна тема»

(Валентина Івашова, Гордон Вільямс) [25; 80], вплив життєвого досвіду письменника на його творчість (Борис Проскурнін, Джозеф Палмер, Днонард Тріллінг) [58; 76; 79], тема дитячого світу (Наталія Влодавська) [6], "імперіалістичний відблиск у поезії" (Максим Стріха) [63], моральна позиція автора в психологізм творів (Наталія Жлуктенко) [6], образ Індії в оповіданнях і романах (Катерина Генієва, Філіпп Маллет) [8; 74], сильні людські характери і позитивності якості персонажів у творах письменника (Олексій Зверев, Ольга Свенцицька) [22; 59], жанрова своєрідність романів (Соломія Павличко, Арнольд Разерфорд) [54; 55] тощо. Водночас сьогодні, коли ми перестали сприймати письменника виключно як представника якоїсь ідеології і «тлумача дійсності», зростає увага до його власного бачення світу, його концепції людини й буття.

Мета роботи полягає в тому, щоб розглянути ідейно-художню концепцію в творчості Кіплінга та основні способи її художнього втілення (в першу чергу, жанрові), дослідити розвиток колізії «суспільство й особистість» у творчій спадщині Кіплінга.

Мета дослідження конкретизується у вигляді завдань:

- 1) визначити зміст поняття «художня концепція»;
- 2) порівняти описані автором в творах соціальні середовища й ситуації, з'ясувати, чи дійсно контраст двох світів підкреслює унікальність різнобічно розвиненої людини;
- 3) розглянути динаміку формування художньої концепції у творчості Кіплінга;
- 4) простежити, проаналізувавши творчість Кіплінга, рух наскрізних мотивів у його репрезентативних творах; дослідити специфіку жанрового втілення художньої концепції засобами лірики та романної форми.

Об'єкт дослідження – твори Кіплінга різної жанрово-стильової природи – поезії, оповідання, романи «Кім» та «Світло згасло».

Предмет дослідження – естетичний ідеал Кіплінга та засоби його художнього втілення в контексті проблеми розвитку суспільства й літератури у Великій Британії.

Матеріал дослідження – такі репрезентативні для нашої теми твори письменника, як лірика (зокрема поезія «Якщо»), оповідання, романи «Кім» та «Світло згасло».

Методи дослідження. Зазначені мета і завдання дослідження зумовили використання таких методів, як структурний аналіз, біографічний аналіз, соціологічний аналіз та рецептивний аналіз. Структурний аналіз використовується для проведення зрізів у двох напрямках: перший пов'язаний із законами існування тексту, які є спільними для усіх письменників; другий показує закономірності, які властиві тільки для даного письменника. Біографічний аналіз використовується для дослідження впливу раси, національності, середовища та моменту на написання творів Кіплінгом, а також їх вплив на розвиток особистості у творчості автора. Соціологічний аналіз дозволив зіставити модель суспільства змальованого у творчості письменника з реальним зрізом тогочасного життя, проаналізувати систему персонажів. Рецептивний аналіз вніс свою корекцію у сприйняття та розуміння літературної спадщини письменника читачам.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Роботу виконано в річищі колективної теми кафедри германських мов і зарубіжної літератури «Поетика і типологія жанрів».

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що тут вперше:

- проаналізовано ідейно-художні пошуки в творчості Кіплінга в контексті двох контрастних світів – Англії й Індії;
- вперше виявлено та описано у творах Кіплінга наскрізні художні мотиви, зокрема мотив пошуку сенсу життя і призначення особистості.
- проаналізовано творчу еволюцію Кіплінга в аспекті жанрових і стильових пошуків;
- простежено поетико-стильові параметри цієї еволюції.

Теоретичне значення роботи полягає у тому, що в ній окреслено параметри письменницького ідеалу різнобічно розвинутої людини, яку Кіплінг, автор відомого афоризму про Захід і Схід, що ніколи не зійдуться, героїзував і підносив саме в діалектиці зіставлення двох національних світів.

Практична значущість роботи. Матеріали й висновки роботи можуть бути використані дослідниками неоромантичного напрямку, в першу чергу – в англійській літературі, викладачами курсів історії англійської літератури, аспірантами, викладачами, що читають відповідні вишівські курси, студентами, що пишуть магістерські, дипломні, кваліфікаційні та курсові роботи.

Структура та обсяг роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного, загальних висновків, списку використаних джерел, що налічує 81 позицію. Загальний обсяг роботи – 96 сторінок. в тому числі 90 сторінок основного тексту.

ВИСНОВКИ

Творчість Джозефа Редьярда Кіплінга охоплює найважливіший період в історії Британської імперії – другу половину XIX і початок XX ст. Значне місце в його художній спадщині займає відтворення перебування англійців в Індії і співвідношення англійської та індійської культур, а також виявлення особливостей колоніального менталітету, що є цілком закономірним, адже письменник значну частину свого життя провів у Індії. Автор знаменитої балади «Схід і Захід» створив свій напрямок в неоромантичній літературі. Хоч він і був громадянином Великої Британії, але багато писав про Індію, її традиції, про унікальний спосіб життя у цій загадковій країні.

У вступі ми висунули декілька гіпотез і відповідно до них сформулювали завдання для дослідження.

Можна з упевненістю сказати, що положення, які виносилися на захист, були підтверджені в магістерській роботі. Контраст двох світів, який ми бачимо в творах письменника, справді підкреслює унікальність різнобічно розвиненої людини. Зокрема, дана гіпотеза підтверджена аналізом оповідань письменника та найбільш значущих його романів – «Кім» і «Світло згасло».

У першому розділі ми здійснили огляд біографічних чинників творчості письменника і дійшли висновку, що основним фактором формування творчої особистості Кіплінга стала Індія. Вона сформувала, розбудила його дар, зліпила з нього художника. Зустріч з багатообразною країною, в якій енергія конкістадорів Заходу наштовхувалась на незворушність та стійкість Сходу, де острівки європейської цивілізації губилися в морі найдавнішої та найзагадковішої культури, в якій сплелися воєдино бідність, забобони й висока духовність, де людина щохвилини попадає у моральні та фізичні випробування. Ця держава стала вирішальною для становлення літературного дару Кіплінга. Сам характер його діяльності, вміння сходитись з людьми, знання місцевої мови, яке повернулося до нього дуже швидко, а головне – справжнє чуття журналіста й величезний досвід батька, першого й мало не єдиного його

радника, дали йому глибокі знання індійського життя в обох його проявах, «туземному» й колоніальному, знання, які довгі роки слугували йому надійним джерелом творчості.

У другому розділі ми проводили дослідницький аналіз поетичних творів Кіплінга, зокрема його програмної поезії «Якщо». Зроблено висновок про те, що поезія Кіплінга органічно вписується в загальну тенденцію його творчості, яку можна визначити, з одного боку, як ствердження могутності Британської імперії та британського національного духу, а з іншого – як проголошення гімну сильній особистості. Водночас Кіплінг ніби передчуває недалекий розпад Британської імперії. Не бажаючи цього, поет шукає точку опори в штучно героїзованому минулому, яке мимовільно трактується ним як «золотий вік» британського всевладдя, як ідеал та приклад для наслідування. Автор підкреслює вічний закон людського існування, згідно з яким якою б можновладною людиною не була – вона все одно помре, тому що ще нікому не вдавалося утекти від смерті. Апофеозом цих ідей, а також ствердженням думки про чесність і гідність як основні критерії людської шляхетності став вірш Кіплінга «Якщо», в якому звернення до сина перетворюється на звернення до всього людства бути достойним високого звання людини.

Третій розділ роботи – «Художня концепція особистості в епічних творах Дж.Р. Кіплінга» було присвячено розглядові розвитку концепції людини в оповіданнях письменника та романах «Кім» і «Світло згасло». Саме тут з найбільшою очевидністю проявилися ідейно-естетичні пошуки Кіплінга. Оповідання письменникам в основному присвячені окремим фрагментам повсякденного життя англійців у Індії. Натомість велика проза піднімає фундаментальні проблеми людського існування.

Центральною концепцією роману «Кім» є ідея «служіння великій справі». Кіплінг поетизує у творі «Велику Гру», як з його легкої руки стали іменувати шпигунство. Герой роману — юний Кім, син загиблого сержанта О'Хари, прекрасно знає Індію, її людей та звичаї. Він із дитинства виявився залученим у цю гру. Маленький Загальний Друг, як його називають, Кім охоче виконує роль

зв'язкового, йому до вподоби ризик, з яким пов'язане виконання таємничих доручень. Те, що його успіхи не на видноті, не бентежить хлопчача: він цінує романтику таємниці. Кіплінг згущає в романі романтичні барви, зображуючи шпигуна людиною, котра щохвилини грається зі смертю, але при цьому залишається абсолютно вільною.

Якщо для роману «Кім» властиве романтизоване відтворення Індії, то в центрі роману «Світло згасло» основною темою є співвідношення драми життя і призначення мистецтва. Дік Хелдар – талановитий митець, який віддає всього себе своїй творчості. Суворе та несамовите мистецтво Хелдара розвивалося оддалік від Англії, поживою для нього слугував багатющий матеріал Сходу й інших заокеанських країв, які Дік об'їздив під час своїх мандрів. Самобутність Хелдара виявилася надто яскравою, реалізм був надто грубим, відтак смаки буржуазної публіки були ображені. Обстоюючи свою непідвладність смакам натовпу та обивательської моралі, Дік Хелдар стверджує, що справжній митець відповідальний лише перед своїм талантом, даним йому Богом. Богонатхненність, осяяність, послана з неба і майстерне володіння ремеслом, технікою — такі, за Кіплінгом, дві іпостасі митця.

Таким чином, у творчості Дж.Р. Кіплінга віддзеркалилися найважливіші тенденції розвитку англійської літератури кінця XIX – початку XX ст., насамперед перехід від суто реалістичного методу до неоромантичної концепції. Ідейно-художні пошуки Кіплінга позначені намаганням ствердити героїчну концепцію особистості, а поетика письменника демонструє прагнення автора до точності та стильової економності, спрямованої у підтекст, в глибини внутрішнього світу людини та пізнання сутності окремого та загального існування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев М.П. Английская литература: Очерки и исследования. – Ленинград: Наука, 1991. – 461с.
2. Аникин Г.В., Михальская Н.П. История английской литературы. – Москва: Высш. шк., 1985. – 431с.
3. Белов С.Б. Бойня номер „X”: Лит. Англии и США о войне и воен. Идеологии. – Москва : Сов. писатель, 1991. – 366 с.
4. Бичко А.І. "Ми однієї крові з тобою, ти і я" // Відродження. – 1994. - №2. – С. 17-18.
5. Бунин П. "Не жизнь моя вам дает урок..." // Книжное обозрение. – 1996. – 16 янв. – С.19.
6. Влодавская И.А. Поэтика английского романа воспитания начала XX века: Типология жанра. – К.: Вища школа, 1983. – 181 с.
7. Гачев Г. Национальные образы мира. Космо-Психо-Логос. М.: Наука, 1995.– 480 с.
8. Гениева Е. Индия, моя Индия...// Киплинг Р. Восток есть Восток. – М.: Худож. литература, 1991. – С. 3-18.
9. Герасимчук А.А. Філософія: Курс лекцій: Навч. посіб. для вузів. – К. : [б.в.], 1999. – 165 с.
10. Гоббенет И.В. Основы филологической интерпретации литературно-художественного текста. – М.: Изд.-во Моск. ун.-та, 1991. – 205 с.
11. Джозеф Редьярд Киплинг // Васильева Е.К., Пернатъев Ю.С. 100 знаменитых писателей. – Харьков, 2001. – С. 188-193.
12. Джозеф Редьярд Кіплінг // Мілянська Н.Р., Соколовська Н.І, Зарубіжна література: Посіб.-хрестоматія. – Тернопіль, 2001. – С.166-167.
13. Джозеф Редьярд Киплинг // Я знаю мир: Дет.энцикл.: Литература. – М. : Энциклопедия, 1999. – С. 208-201.
14. Дьяконова Н., Долинин А. О Редьярде Киплинге // Киплинг Р. Избранное. – Ленинград : Худож. литература, 1980. – С. 3-26.

15. Жантиева Д.Г. Английский роман XX века. – М.: Наука, 1965. – 346 с.
16. Жаринов Е.В. Мир приключений. – М.: Знание, 1991. – 63 с.
17. Жирмунский В.М. Теория литературы. Поэтика, Стилистика. Ленинград : Просвещение, 1977. - С. 136-137.
18. Жлуктенко Н.Ю. Английский психологический роман XX века. – К.: Высшая школа, 1988. – 159 с.
19. Зарубежная детская литература: Учеб. Пособие для студ. сред. и высш. пед. учеб. заведений / Будур Н.В., Иванова Э.И. – М.: Академия, 1998. – 304 с.
20. Зарубежные писатели. Биобиблиогр. слов. В 2 ч. Ч.1. А-Л / Под ред. Н.П. Михальской. – М.: Просвещение, 1997. – С. 363-370.
21. Зарубіжна філософія ХХ століття. – К. : Вища школа, 1993. – 239с.
22. Зверев А. "Верь сам себе, наперекор Вселенной" // Киплинг Р. Отважные капитаны. – М., 1991. – С. 5-32.
23. Ивашева В.В. Английская литература XX века. – М.: Просвещение, 1967. – 476 с.
24. Ивашева В.В. „Век нынешний и век минувший...”: Английский роман XIX в. в его современном звучании. – М.: Худож. лит., 1990. – 477 с.
25. Ивашева В.В. Литература Великобритании XX века. – М.: Высш. шк., 1984. – 488 с.
26. Ивашева В.В. Современная английская литература. – М.: Изд.-во Моск. ун.-та, 1963. – 124 с.
27. Из истории английской литературы. Этюды. Очерки. Исследования. – Ленинград, 1960. – 499 с.
28. Ільницький М. Критика і критерії. Львів: ВНТЛ, 1998. – 148 с.
29. Ионкис Г.Э. Английская поэзия XX века. – М.: Высш. шк., 1980. – 200 с.
30. История английской литературы: Учебник для гуманитарных факультетов вузов. – М.: Академия, 1998. – 516 с.
31. Кагарлицкий Ю. Редьярд Киплинг // Киплинг Р. Рассказы. Стихи. Сказки. – М., 1989. – С.3-52.

32. Канке В.А. Философия. Исторический и систематический курс: Учеб. для вузов. – М.: Логос, 2003. – 376 с.
33. Киплинг Р. Избранное. – Ленинград: Худож. лит., 1980. – 535 с.
34. Киплинг Р. Ким: Роман / Предисл., коммент. Ю.И. Кагарлицького. – М.: Высш. шк., 1990. – 287 с.
35. Киплинг Р. Книги джунглей. Свет погас. Рассказы. – М.: ООО „Издательство АСТ”: ОАО „ЛЮКС”, 2004. – 558 с.
36. Киплинг Р. Белый котик. – Ленинград: Дет. лит., 1991. – 45 с.
37. Кіплінг Р. Книга Джунглів / пер. з англ. Д. О. Радієнко; Поезії / пер. з англ. М. В. Стріхи / Р. Кіплінг; передм. та прим. М. В. Стріхи; худож.-оформлювач Г.В. Кісель. – Харків : Фоліо, 2013. – 218 с.
38. Киплинг Р. Меч Виланда: Сказки. – Ленинград: Дет. лит., 1984. – 286 с.
39. Кіплінг Джозеф Редьярд // Невловимий синій кінь. – К., 2000. – С.86.
40. Киплинг Р. От моря до моря. – М. : Худож. лит-ра, 1983. – 241 с.
41. Киплинг Джозеф Редьярд // Писатели нашего детства: 100 имен: Биограф. слов. – М., 1998. – Ч.1. – С. 202-207.
42. Киплинг Р. Рассказы, стихотворения: Пер. с англ. – Ленинград: Худож. лит., 1989. – 366 с.
43. Колотов А. Послесловие переводчика // Киплинг Р. Ким. – М.: Худож. лит-ра, 1999. – С. 421-427.
44. Краткая литературная энциклопедия: В 9т. – М. : Советская энциклопедия, 1962-1978.
45. Крижанівський С. Художні відкриття і літературний процес. Київ : Наукова думка, 1979. – 244 с.
46. Левин Ю.Д. Восприятие английской литературы в России: Исследования и материалы. – Ленинград: Наука, 1990. – 288 с.
47. Література Англії, ХХ століття: навчальний посібник / ред. Шахова К.О. – К.: Либідь, 1993. – 400 с.
48. Літературний словник-довідник / Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів. – К.: ВЦ „Академія”, 1997. – 752 с.

49. Лотман Ю.М. Анализ поэтического текста. Ленинград : Наука, 1972. – 240 с.
50. Макаренко О., Новикова М. Парадоксы хрестоматийного вірша // Всесвіт. – К., 1989. – №5. – С. 111-116.
51. Маритен Ж. Философ в мире. – М. : Высшая школа, 1994, – 188 с.
52. Миронова Є.М. Джозеф Редьярд Кіплінг // Зарубіж. літ. в навч. закл. – 1996. – №10. – С. 44-46.
53. Михальская Н.П., Анкин Г.В. История английской литературы: Учебник для гуманитарных факультетов вузов. – М.: Академия, 1998. – 516 с.
54. Павличко С.Д. Лабіринти мислення: інтелектуальний роман сучасної Великобританії / АН України – К.: Наукова думка, 1993. – 104 с.
55. Павличко, Соломія. Зарубіжна література: Дослідж. та критич. статті. / Передм. Д. Наливайка. – К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2001. – 559 с.
56. Поспелов Г.Н. Целостно-системное понимание літературного произведения // Поспелов Г.Н. Принципы анализа литературного произведения. Москва : Наука, 1984. С. 182-206.
57. Пронкевич О.В., Сіпненко А.Л. Чи такий уже звірячий Закон джунглів? // Відродження. – 1995. – №5-6. – С. 46-49.
58. Проскурнин Б.М. Английская литература 1900–1914 годов (Дж. Р. Киплинг, Дж. Конрад, Д. Г. Лоуренс): текст лекций. Пермь: Изд-во Перм. ун-та, 1993. – 144 с.
59. Свенцицкая О. Редьярд Киплинг // Антология мировой детской литературы. – М. : АСТ, 2002. – Т.3. – С. 504-507.
60. Симоненко І.П. Нові часи – нові герої. Про англійський антиколоніальний роман. – К.: Наукова думка, 1970. – 224 с.
61. Смертін В.С. Короткий словник літературознавчих термінів. –Тернопіль: Амбер, 1997. – 80 с.
62. Степанов Г.В. Язык. Литература. Поэтика. Москва: Языки русской культуры, 1988. 652 с

63. Стріха М. Кіплінг реальний і вигаданий // Всесвіт. – 1989. – № 5. С. 108-110.
64. Судленкова О.А. Кортес Л.П. 100 писателей Великобритании, - Минск: Вышэйшая школа, 1997. – 247с.
65. Тугушева М. К вопросу о "переоценке Киплинга" // "Вопросы литературы. – 1966. – № 3. – С. 143-146.
66. Универсальный энциклопедический словарь. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2000. – 1551 с.
67. Философский энциклопедический словарь. – М. : Советская энциклопедия, 1983. – 1112 с.
68. Философия: Учебник для вузов / Под ред. проф. В.Н. Лавриненко. – М. : Просвещение, 1998. – 520 с.
69. Хлебников В. Творения. Москва : Азбака-Аттикус, 1986. – 560 с.
70. Энциклопедический словарь юного литературоведа. Москва : Советская энциклопедия, 1988. – 844 с.
71. Ясперс К. Истоки истории и ее цель // Ясперс К. Смысл и назначение истории. – Москва : Наука, 1991. – С. 288-418.
72. Burgess, Anthony. English Literature. – Essex : CM20 2JE, 74 p.
73. Kemp, Sandra. Kipling's Hidden Narratives. Oxford : Blackwell Publishers, 1988. 144 p.
74. Kipling's considered. Ed. by Mallett Ph. London, 1989. - 240 p.
75. Kipling's Mind and Art. Essays. Ed. by A. Rutherford. Edinburgh London, 1965. – 464 p.
76. Palmer J. Rudyard Kipling. Foloford, 1973. – 188 p.
77. The Works of Rudyard Kipling: One Volume Edition [Электронный ресурс]. – Режим доступа :<https://www.gutenberg.org/files/2334/2334-h/2334-h.htm> (дата звернення 26.03.2019)
78. Tompkins J.M.S. The art of Rudyard Kipling. Lnd., 1959. – 277 p.
79. Trilling, L, Kipling // Kipling and the critics. Ed. and with introd. by Elliot L. Gilbert. – NY, 1965. – P. 89-98.

80. Williams, Gordon. Rudyard Kipling and His Critics // The Australian Quarterly. Vol. 8, No. 30 (Jun., 1936), p. 65-70. [Электронный ресурс]. Режим доступа : <https://www.jstor.org/stable/20629328?seq=1> (дата звернения 26.03.2019)

81. Wilson, Angus. The strange ride of Rudyard Kipling : His life and works. NY, 1978. – 370 p.